Luonnonarvomarkkinat Suomeen – mitä pitää huomioida?

Ympäristövaliokunta 4.11.2025

Heini Kujala, Helsingin yliopisto, BOOST
Panu Halme, SYKE, BOOST

BOOST for biodiversity offsets

LUOMUS LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

JYU. WISDOM

Syke

AKORDI

strateginen TUTKIMUS

Luontokadon torjuminen

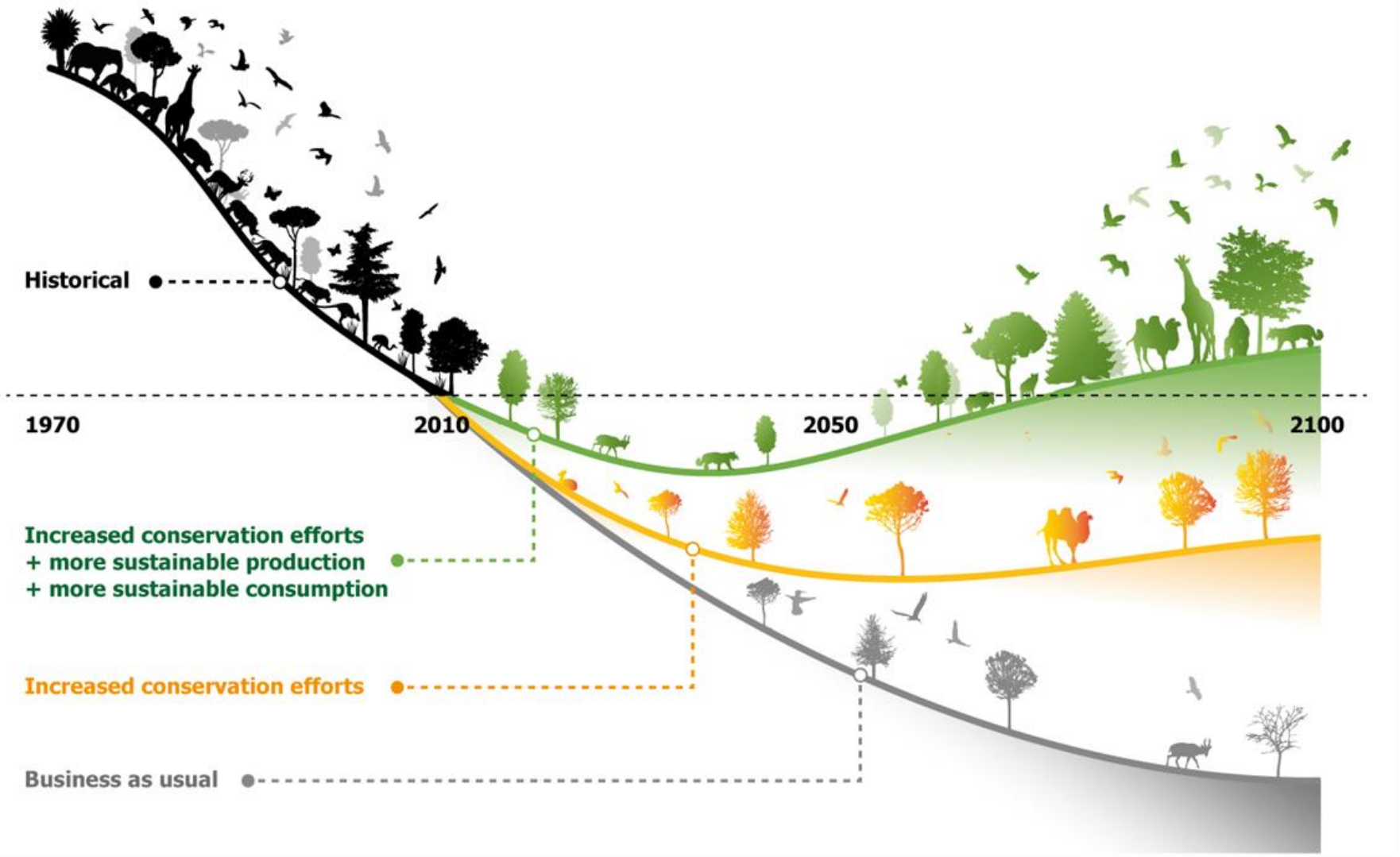

Luontopositiivisuus = luonnon kokonaistila on parempi kuin vertailupisteeseen verrattuna

Mitä luontopositiivisuus ei ole:

tehdään luonnolle positiivisia asioita

Mitä ovat luonnonarvomarkkinat

Joku tuottaa luonnon tilaa paikallisesti parantavia luontohyötyjä ja toinen ostaa näitä

- esim. maanomistaja kunnostaa puron ja suojelee sen = tuottaa 3,5 luonnonarvohehtaaria hyötyjä
- Vaatii markkinavaluutan (*biodiversity credit*) ja markkinan keskeisten sääntöjen määrittämistä

"*A biodiversity credit is* ***a certificate that represents a measured and evidence-based unit of positive biodiversity outcome that is durable and additional to what would have otherwise occurred***."

IAPB (2024) Framework for high integrity biodiversity credit markets

→ Hyödyt ovat mitattavia, kestäviä ja lisäisiä muuhun toimintaan

Luonnonarvomarkkinoiden ja ekologisen kompensaation ero

Kompensaatioissa hyötyjä pitää tuottaa tai ostaa yhtä paljon, kuin mitä on heikennetty

Markkinoilla voi ostaa hyötyjä miten haluaa, ei vertaudu toteutuneisiin haittoihin, eikä siten välttämättä suoraan estä luontokatoa vaikka onkin luontoteko

- valuutta ja hyötyjen tuottamisen säännöt voivat olla samat
- kompensaatiot ja luontotekojen ostaminen voivat operoida samoilla markkinoilla – samanlaisia hyvityksiä voidaan käyttää molempiin

Mihin luonnonarvomarkkinoita tarvitaan?

- Luontokadon pysäyttämisen kustannustaakan jakaminen julkishallinnon ja yksityisen sektorin välillä
- Toimijoille, jotka haluavat tehdä jotain luonnon hyväksi, mutta eivät pysty toteuttamaa tätä esim. toiminnan haittojen vähentämisen kautta, tai aiheutetut haitat eivät ole sellaisenaan kompensoitavissa
- Mahdollistavat toimivan ekologisen kompensaation, koska hyvityksiä on ostettavissa markkinoilta
    - ilman markkinaa haitan aiheuttajan on voitava hyvittää omalla tai ostamallaan maalla

Luonnonarvomarkkinoita maailmalla

- Vanhimmat toiminnassa jo 1980-luvulla
  - USA, Australia, Kanada, Saksa, Etelä-Afrikka – keskittyneet ekologiseen kompensaatioon
  - Nykyisten markkinoiden määrä riippuu määritelmästä
- Kasvavaa kiinnostusta, mutta toistaiseksi markkinoiden kasvu hidasta
  - esim. 2019 ekologisten kompensaatioiden globaali markkina-arvo noin 6-9 miljardia USD
  - Haasteena yhteisten mittareiden ja käytänteiden puute sekä toiminnan vapaaehtoisuus

Deutz ym. (2020). Financing Nature: Closing the global biodiversity financing gap

Bennet et al. (2017). State of Biodiversity Mitigation

Luonnonarvomarkkinoiden vaikeus

- Markkinoiden luonne ja luontohyötyjen tuottamisen vaikeus kannustaa sekä ostajia että myyjiä heikentämään kaupan laatukriteerejä
  - Ostajan kannattaa vähätellä aiheutettua haittaa
  - Myyjän kannattaa liioitella saavutettua hyötyä
- Hyödykkeet pyritään irrottamaan todellisista luontovaikutuksista
  - esim. seurataan toimenpiteitä, ei saavutettua luontohyötyä
  - Tunnolliset toimijat kilpaillaan ulos markkinoilta

Tutkimus osoittaa, että luontomarkkinat vaativat säätelyä, seurantaa ja velvoittavia toimia sekä markkinoiden käynnistämiseksi että vaikuttavuuden turvaamiseksi

Boisvert 2015 https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2015.02.004
Vatn 2015 https://10.1016/j.ecolecon.2014.07.017
Koh ym 2019 https://10.1016/j.jenvman.2018.11.080
Salzman ym 2018 https://10.1038/s41893-018-0033-0

Syntyvän luonnonarvomarkkinan sudenkuoppia

- Ei yhteismitallista valuuttaa, jolloin järjestelmää tai sen vaikuttavuutta ei voi kokonaisuutena seurata tai arvioida
- Myydään määräaikaisia luontohyötyjä
  - Syö uskottavuutta ja hyötyä
- Markkinat heikentävät muiden, vahvempien luonnonsuojelumekanismien laillista asemaa tai rahoitusta
- Markkinat sekoittavat suojelutavoitteiden määrittelemistä, tavoittelemista tai seurantaa

Missä mennään, mitä markkinoita tukevia asioita meillä on jo?

- Ekologisen kompensaation lainsäädäntökehikko
- Sopimuspohjat
- Rekisteri tuotetuille luontohyödyille
- Luonnontilan mittarit sekä luontotyypeille, että rakennetulle luonnolle → pystymme arvioimaan kohteiden lähtötilan
- Elinympäristöjen ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteiden vasteet → tiedämme mitä hyötyjä saadaan
- Laskentatyökalut → kaikki laskevat samalla tavalla ja samoilla työkaluilla
- Koulutetut käyttäjät

Miten markkina skaalataan?

- Toimijat tarvitsevat luottamusta markkinan olemassaoloon
  - Esim. markkinoiden syntymistä auttaa, jos olisi velvoittava ekologinen kompensaatio joissain tilanteissa – toisi positiivisen viestin kysynnästä

- Ostajat ja myyjät pitää saada yhteen
  - Alueellisen luonnonarvovastaavan tehtävä elinvoimakeskuksiin
  - Uskottava kauppapaikka
- Tarvitaan valvontaa ja neuvontaa, yhteiset toimintatavat, saavutettavat työkalut ja konseptin jalkauttamista

Esimerkkinä Laukaan Juurikkapuro

Suositukset

- LSL tarjoaa lainsäädännöllisen raamin uskottavien markkinoiden luomiseen
  - Lakiuudistus kannattaa viedä läpi
  - Vapaaehtoista ekologista kompensaatiota koskeva sääntely laajennettaisiin myös luonnonarvomarkkinaan
- Markkina hyötyisi myös siitä, että ekologinen kompensaatio olisi joissain tapauksissa velvoittavaa
  - LSL poikkeusluvat, YVA-prosessit
  - Vakauttaisi markkinaa ja varmistaisi sen olemassaolon
  - Aiheuttaja maksaa –periaatteen mukaista ja kustannustehokasta
- Tarvitaan hallintoon henkilöitä (alueellinen luonnonarvovastaava), jotka fasilitoivat markkinoita, neuvovat ja ohjaavat
  - Sijoittuisivat uusiin Elinvoimakeskuksiin
  - Vertaa Vantaan kaupungin "kompensaatiovastaava"

KIITOS!